

Чеславъ, синъ на избѣгалия въ България още при Бориса жупанъ Кло-
нимиръ Строирировичъ и на една знатна българка, следъ ранната смъртъ
на баща си билъ възпитаванъ при двора на Симеона въ сръбския духъ като
вѣроятенъ претендентъ за сръбския престолъ. Още като юноша, презъ
времето на похода противъ възстаналия князь Захарий, той лично билъ
свидетель на униженията, на които се подложило неговото отечество отъ
войскитѣ на Симеона. Следъ смъртта на последния той влѣзълъ въ тайни
переговори съ византийцитѣ, избѣгалъ отъ Преславъ съ затворенитѣ тамъ знатни
и взелъ въ рѣцетѣ си управлението на своето нещастно отечество. Подъ
върховната власть на Византия той сполучилъ да обедини за пръвъ пѣтъ всички
почти сръбски плѣмена. Той князувалъ още около 950 год.⁸

По своитѣ сетнини по-важно отъ дветѣ предишни възстания било тре-
тото, което избухнало презъ пролѣтѣта и лѣтото на 963 година. Тукъ именно
се показала главната слабостъ на държавата, която се състояла отъ наслед-
ствени княжества, образувани възъ основа на старославянското раздѣляне
по колѣна; въ държавата се наброявали около 40 епископства, чиито гра-
ници съвпадали навѣрно съ границитѣ на такъвъ сжшо брой княжества и
воеводства. Възстанали именно пакъ западнитѣ българи. Начело на тѣхъ
сега вече не стоялъ нѣкой отъ Петровитѣ братя, но мощниятъ, енергиченъ
велможа *Шишманъ* съ четирмата си синове *Давидъ*, *Мойсей*, *Ааронъ* и *Са-
муилъ*, комисѣтъ (*κρίσις*) съ *комитопулитѣ*, както ги наричали гърцитѣ.
Ако сждимъ по мѣстоположението на наследственитѣ земи на тая фамилия,
можемъ да заключимъ, че Шишманъ билъ глава на най-силното колѣно ма-
кедонски славяни, т. е. на *бѣрсяцитѣ*, които презъ 676 г. обсаждали Со-
лунъ, презъ 774 год. воювали съ българския князь Церигъ, името на които
и до день днешенъ е запазено при горния Вардаръ, въ околноститѣ на Би-
толя и при Прѣспанското езеро⁹. Наследникътъ на старославянскитѣ обла-
стни князе на Славиния е билъ провъзгласенъ за царъ и макаръ, че не мо-
жалъ да свали Петра, но за това отнелъ отъ него Албания, Македония,
Моравската областъ, Видинъ и Сръдецъ; за Петра останала само източна
България, приблизително отъ р. Осъмъ на изтокъ до Понта, и северна Тра-
кия. Отъ това време имало две Бългarii и двама царе съ двама патриарси,
защото новото царство не могло да мине безъ отдѣленъ патриархъ. Древ-
ната римска граница между диоцезитѣ илирийска и тракийска станала гра-
ница на дветѣ български царства, които съвпадали, първото съ древна Бъл-
гария, второто съ Славиния¹⁰.

Въ духовния животъ произлѣзла тогава внезапна промѣна. Тя вече се
забелязвала въ отношенията на църковната книжнина. При Бориса и Симеона
ние виждаме вдъхновени и възторжени мжже, които съ младежки жаръ, съ
слово и перо разпространяватъ просвѣта между народа, тѣй напиримѣръ,
Климентъ, Константинъ, Иоанъ Екзархъ и др. При Петра въ духовенството
се развила страсть къмъ разкошъ. Споредъ думитѣ на съвременника презви-
теръ Козма¹¹, клирицитѣ „не живѣятъ споредъ Писанието, узаконяватъ
своитѣ нрави, съ които искатъ да се прославятъ на земята, красятъ се съ
богато облѣкло, перчатъ се на тия, „които вървятъ следъ тѣхъ“, (които ги
придружаватъ), веселили се на пиршества и водѣли изобщо недобъръ
животъ, а заедно съ това „вършели несправеденъ сждъ, грабѣли, обиждали
беззащитнитѣ“. Тоя нравственъ упадѣкъ трѣбвало да възбуди противодействие.

Явяватъ се мжже, които се отдалечаватъ отъ обществото въ недостъпни
гори и планини, за да живѣятъ тамъ като най-строги аскети, смѣтайки за
излишно да взематъ перото въ ржка. Най-бележитъ отъ тѣхъ билъ *Иванъ
Рилски*, отсетне „покровитель“ на България. Родомъ отъ село Скрино,
софийска провинция, той на младини билъ бѣденъ овчаръ. Следъ смъртта